

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Deres ref.:
201005722- /TAJ

Dato: 31.10.2012

HØRINGSUTTALELSE: INFOFLYTUTVALGETS RAPPORT

Norsk forening for kriminalreform (KROM) viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 27.06.12. Vi viser videre til INFOFLYT-utvalgets rapport av 15.05.12. KROM vil i det følgende gi til kjenne sitt syn på INFOFLYT-systemet og rapporten fra utvalget som skulle foreslå "hensiktsmessige regler for behandlingen av opplysninger" i dette systemet.

1. KROM vil for det første bemerke at det utvalg departementet har hatt i arbeid, og hvis rapport ligger til grunn for høringen, er påfallende ensidig sammensatt. Dessverre er det ikke noe nytt at Justisdepartementet, når det er snakk om de mest restriktive sider ved fengselsvesenet, nøyer seg med å søke råd hos kalde krigere med utstrakt evne til å tenke likt. KROM er i tvil om det i det hele tatt er mening i å avgi høringsuttalelse i en sak hvor terningene så til de grader er fikset på forhånd.
2. Selv om INFOFLYT-utvalgets rapport ikke henger bjellen på katten, kan man ut fra det foreliggende nå felle dom over et lite tiårs lov- og konvensjonsstridig praksis. Fengselsvesenet har opprettet og driftet et register i strid med personopplysningslovens §§ 31 og 33, i strid med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 17 og den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 8, i strid med legalitetsprinsippet, og i strid med den grunnleggende rettigheten til kontradiksjon, og dermed med uskyldspresumsjonen. Det er et paradoks at slik urett initieres fra Justisdepartementet. Og det er en skam for Regjering og Storting at man har visst om det hele, men valgt å lukke øynene.
3. I tillegg til den nevnte rettsløsheten, avdekker utvalgets rapport at INFOFLYT ikke har fungert etter hensikten, at vedtakene har vært vilkårlige og svakt funderte, at informasjonssikkerheten har vært dårlig, at trusselvurderingene ikke holder mål, at utvekslet informasjon har blitt brukt til andre formål enn det opprinnelig tiltenkte, at man har manglet regler og rutiner for hvem som skal registreres og når fanger skal tas ut av registeret, at fengselsvesenet ikke er i stand til å vurdere og håndtere uverifisert informasjon, og at INFOFLYT-arkivet som sådan er et salig rot.

Dette rotet er knapt noen sensasjon for kjennere av fengselsvesenet. Å tro at man kan endre dette til det bedre, er etter KROMs syn i overkant naivt. KROM har ingen tro verken på "kompetansebygging", "profesjonalisering" eller "bedre kvalitetssikring" i etaten. Ei heller på "gode rutiner", "faste samarbeidsformer", "ensartet praksis" eller "kompetanse på å behandle etterretningsinformasjon".

Hvor skal den nye og bedre kompetansen komme fra? At man skal kunne omskape gåsa til å bli svane, står rett og slett ikke til troende. Dersom man skal løse de problemer som nettopp skyldes etatens utstrakte inkompetanse, må man begynne å rekruttere medarbeidere fra helt andre segmenter av befolkningen enn dagens fengselstjenestemenn. Man vil måtte konkurrere om arbeidskraft som kan velge både langt mer interessant og bedre betalt arbeid enn i fengselsvesenet.

Et konkret eksempel: Bruk av valideringsverktøyet 4x4, som utvalget trekker frem som et kvalitetssikringsverktøy, overgår skyhøyt det kompetansepotensiale man kan gjøre seg forhåpninger om å finne på fengselsvesenets regionale og lokale nivåer.

KROMs konklusjon: Den forutsatte kvalitetshevingen kommer ikke til å inntre.

4. Utvalget hevder at INFOFLYT-ordningen hele tiden har vært offentlig kjent. Det er en sannhet med store modifikasjoner. KROM har gjennom de årene ordningen har eksistert, erfart at det har vært en målsetning at færrest mulig skulle kjenne systemet, og at det i alle fall ikke skulle bli kjent i fangebefolkningen. Det har ikke vært nevnt i de årlige tildelingsbrevene fra Justisdepartementet til fengselsvesenet, ei heller i årsmeldinger og årsstatistikker. Så vel etatens ledelse som den politiske ledelse i Justisdepartementet har konsekvent nektet å svare på KROMs gjentatte spørsmål om ordningen. Fangebefolkningen, som jo ikke har tilgang til etatens nettsider, har blitt nektet kopier av rundskrivene G-3 2005 og KSF 2/2005.
5. INFOFLYT-utvalget forsøker nå å gi ordningen legitimitet, og håndtere forholdet til internasjonale konvensjoner og personvernlovgivning, gjennom å utruste systemet med lovparagrafer, forskrift og saksbehandlingsinstruks. Utvalget går imidlertid inn for å videreføre den rådende "Catch 22"-praksis, hvor de berørte ikke skal få vite at de er oppført i INFOFLYT-registeret, og hvor det ved eventuell domstolsprøving er fangen selv, gjennom sin advokat, som må bevise at et vedtak som hemmeligholdes, er ugyldig. Det grunnleggende rettsikkerhetskravet om rett til kontradiksjon, vil følgelig heller ikke i fremtiden bli ivaretatt.
6. INFOFLYT-utvalget vil ikke definere, men "gi et betydelig rom for fleksibilitet" i vurderingen av hva som er "alvorlig kriminalitet". Det lover ikke godt. De fleste i INFOFLYT-systemet vil etter dette ikke være dømt for organisert kriminalitet, kanskje heller ikke ha vært tiltalt for det, men "assosieres" med noe eller noen. De pekes ut av makten.

Utvalget snakker om "visse innsatte, dømte og personkretsen rundt disse", og forbeholder seg retten til å registrere tredjepersoner "i forebyggende øyemed". I praksis kan det slå ut

slik at dersom man besøker feil mann i fengselet, risikerer man, ved senere arrestasjoner av vedkommende, likegodt å bli pågrepet selv også. KROM har eksempler på at barndomsvenner av profilerte siktede, gang på gang har blitt rutinemessig pågrepet og fengslet på denne måten, uten selv å ha foretatt seg noe straffbart.

7. Utvalget vil legge de overordnede bestemmelsene om registrering i INFOFLYT inn under politiregisterloven heller enn personopplysningsloven, da den første i større grad vil "ivareta etatens behov"; man slipper å underrette den som registreres, og Datatilsynet har kun tilsynskompetanse, ikke påleggskompetanse. Man vil altså aktivt forhindre at Datatilsynet skal kunne gi pålegg om at behandlingen av personopplysninger i strid med loven skal opphøre eller sette vilkår for at behandlingen kan fortsette, slik tilsynet har rett til etter personopplysningsloven. KROM reagerer sterkt på dette, idet vi stiller oss uforstående og avvisende til at enkeltvedtak i fengselsvesenet skal kunne defineres som "politisak".
8. Det sier seg selv at også adgangen til retting, sperring og sletting etter dette blir illusorisk. For INFOFLYT-utvalget er ikke det mer problematisk enn at det mener det kan løses ved at fengselsvesenet gjennomgår opplysningene en gang om året: "Utvalget mener at en slik rutine ivaretar den registrertes personvern på en god måte". Tilbakekalling av opplysninger foreslås bare dersom de beviselig viser seg å være feil. Dette vitner etter KROMs syn i beste fall om grunnleggende mangel på kjennskap til fengselsvesenet. Som nevnt under punkt 3, skyldes de uholdbare tilstander som utvalgets rapport avdekker, i all hovedsak indre forhold i etaten, forhold som ikke lar seg endre med gode intensjoner alene.
9. INFOFLYT-utvalget ønsker heller ikke et uavhengig kontrollorgan for disse sakene, men at Justisdepartementet skal kontrollere seg selv. Her røpes illusjoner på grensen til det enfoldige: "Dersom de to etater [fengselsvesen og politi] har felles oppfatning av sikkerhetstrusselen, vil det sikre riktige vurderinger og vedtak". Så enkelt er det etter KROMs syn dessverre ikke.
10. Etter dette er adgangen til å be Datatilsynet om kontroll av de opplysninger som behandles om vedkommende, jf. personopplysningsloven § 42 tredje ledd nr. 7, den eneste rettighet de registrerte sitter tilbake med. Men denne rett vil være illusorisk dersom den ikke kommuniseres til de berørte. Alle med et minimum av kjennskap til fengselsvesenet vet at dette ikke vil bli gjort, men tvert imot vil bli forsøkt skjult. Fanger i lukket anstalt har som kjent ikke adgang til internett, og ledelsen i et flertall av disse anstaltene motarbeider aktivt at lovverk, forskrifter og retningslinjer skal komme til fangenes kunnskap, jf. punkt 4.
11. Det grunnleggende problem med INFOFLYT-systemet vil bestå også etter de reformer som nå foreslås, nemlig at opplysningene i registeret i stor grad vil være ikke-verifiserbar informasjon av to slags: "Informasjon" fra politiet og "kildeinformasjon" fra tystere blant fangene eller utenfor fengslene. Utvalget synes å tro at all informasjon som gis av politiet er kvalitetssikret. Så er ikke tilfelle. I vesentlig grad dreier det seg også her om opplysninger som ikke holder mål i en domstol; ubekreftet "informasjon", rykter og spekulasjoner; kort sagt: Slarv.

Dagbladet skriver 4. september 2008 om sannhetsgehalten i en rekke politirapporter om familien Rasool. Det vil si: Det er statsadvokat i Oslo, Erik Førde, som skriver til Oslo politikammer, og Dagbladet som velvillig og ordrett gjengir hans tilbakemelding på mottatt "informasjon".

Statsadvokaten reagerer på "måten brødrene er omtalt på". Politiet har for eksempel om den eldste av brødrene skrevet at "Han har 55 saker som mistenkt/siktet på straffesaksregisteret. Det er narkotikasaker, legemsfornærmelser, drap, forsøk på drap, flere ran, deriblant verditransport...".

Men det stemmer ikke. For som statsadvokat Førde skriver: "Ved gjennomgang av sakene finner en at NN aldri har vært domfelt for ran (...) Videre er han ikke domfelt eller tiltalt for drap eller drapsforsøk (...) Det er således et sprik mellom det som fremgår i de tre første rapportene, og det som fremgår av strasakrapporten (straffesaksregisterrapporten, red. anm.) av 20. februar 2008."

Disse rapportene har altså vært brukt overfor utenlandske politi, påtalemyndigheter og domstoler, foranlediget av et ønske fra politiets side om å få satt i gang en stor aksjon.

Det er ille. Det er et rettssikkerhetsproblem. Men her kom det i det minste for en gangs skyld frem.

I INFOFLYT-systemet vil den slags fortsatt flyte, uten kvalitetssikring av sannhetsgehalt, fullstendig uten innsyn eller rettslige overprøvningsmuligheter, men med bestemte virkning på soningsvilkår, progresjon og løslatelse for de fanger det gjelder.

12. Når det gjelder tysteropplysninger, sier det seg selv at slike ikke er pålitelige. Oftest blir slik informasjon gitt for å oppnå egne privilegier, og av eksistenser som vet hva som er gangbar mynt – og om hvem – i direktørkontorene. KROM er rystet både over hva disse eksistensene selv slipper unna med, og hva de får lov til å utsette andre fanger for, med beskyttelse fra systemet. KROM tviler sterkt på at de privilegier som innvilges tysterne, hvilke også omfatter noen av landets desidert farligste personer, som motytelse for "kildeinformasjon", er i samsvar med den allmenne rettsfølelse.
13. Hertil kommer at fengselsvesenet opererer med sine helt egne beviskrav, hvor "grunn til å anta" (0-50 prosent sannsynlighet) regnes som tilstrekkelig til å iverksette forføyninger.
14. Det er dessverre gjennomgående for fengselsvesenet at jo mer inngripende regimer, desto mindre innsyn. Desto mer dulgt og flere grove rettighetsbrudd. Og det er dessverre også gjennomgående for de politiske myndigheter at de ser en annen vei, dekker over, bortforklarer og bagatelliserer slike rettighetsbrudd. I stedet velger man å demonisere fangene.

Vern om menneskerettighetene burde inngå som en del av sikkerhetstenkningen innenfor fengselsvesenet. I stedet inngår brudd på dem som et ledd i straffe- og sanksjonsregimet. Staten visker selv ut skillet mellom rett og galt. Ved å overse krenkelsene, sender den ut sterke signaler: At alle mennesker ikke er like, men at noen er annenrangs og kan krenkes, at makt er rett, at alt er tillatt, at det ikke er noen grense, at det ikke er så nøye.

Alle prinsipper, alle verdier har to målestokker; en for statsmakten, og en annen for fangene. Respekt for liv, helse og grunnleggende rettigheter er noe staten krever av fanger og folk for øvrig, men ikke noe makten selv må følge.

Med dette underminerer statsmakten grunnlaget for den øvrige virksomhet innenfor fengselsvesenet.

INFOFLYT-ordningen føyer seg inn i rekken av vilkårlighet og usaklig forskjellsbehandling initiert av Justisdepartementet.

KROM gjør gjeldende at det ikke kan være noen bortenfor streken, ute i mørke, hinsides rettssikkerhet.

Eller som det het i Soria Moria: Alle skal med.

Med hilsen

for Halvar D. Pettersen

For styret i Norsk forening for kriminalreform (KROM)